

Journal of Education Studies

Volume 28
Issue 3 March-June 2000

Article 16

March 2000

ชีวกรรมการศึกษาโลก

อมรวิชัย นาคครุฑ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

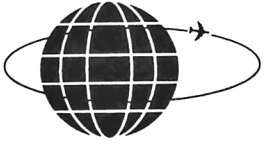

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

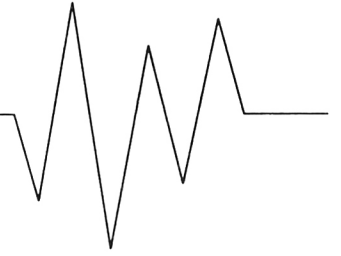
นาคครุฑ, อมรวิชัย (2000) "ชีวกรรมการศึกษาโลก," *Journal of Education Studies*: Vol. 28: Iss. 3, Article 16.
Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol28/iss3/16>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

ชีวการศึกษาลูกโลก

อมรวรัช นาคทรพร ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา

จากอเมริกา

สหรัฐยับ "สอบตก" เรื่องปฏิรูปการศึกษา

ข่าวแรกขานำท่านผู้อ่านไปที่การศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเป็นเรื่องของการประเมินผลจากความพยายามปฏิรูปการศึกษาในสหรัฐที่ปรากฏผลยังไม่น่าพอใจ นับตั้งแต่เมื่อทศวรรษที่ผ่านมาที่รัฐบาลประธานาธิบดี จอร์จ บุช ได้จัดประชุมสุดยอดสมัชชาการศึกษาเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๘๙ และกำหนดเป้าหมายการศึกษาว่าในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ เด็กสหรัฐต้องเป็นเลิศทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ผู้ที่ไม่รู้หนังสือในสหรัฐต้องหมดไป และต้องมีผู้จบการศึกษามัธยมปลาย ถึงร้อยละ ๙๐ ปรากฏว่าเมื่อเหลืออีกไม่กี่เดือนจะเข้าสู่ปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ประธานาธิบดีคลินตันและผู้ว่าการรัฐครึ่งหนึ่งได้มาร่วมประชุมสุดยอดสมัชชาการศึกษาครั้งที่ ๓ และยอมรับข้อเท็จจริงร่วมกันว่า เป้าหมายที่ตั้งไว้ในปี ค.ศ. ๑๙๘๙ ยังไม่บรรลุผลเลยแม้แต่ประการเดียว อย่างไรก็ตาม ประธานาธิบดีคลินตันยังคงยืนยันและผลักดันเรื่องมาตรฐานทางวิชาการ โดยกำหนดเป้าหมายเช่นเดิมว่า “ในปี ๒๐๐๐ นักเรียนอเมริกันต้องเป็นที่หนึ่งในโลกในด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ประชากรร้อยละ ๙๐ ต้องจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายในเรื่องการส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้ครูได้รับการฝึกอบรมความชำนาญการด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง การกำจัดยาเสพติด ความรุนแรง ปืนเถื่อนและแอลกอฮอล์จากโรงเรียน”

อย่างไรก็ตามแม้ว่าในภาพรวมความพยายามปฏิรูปการศึกษาจะยังไม่บรรลุผล แต่ในรายงาน **The National Education Goals Panel** ในปี ๑๙๙๘ พบว่ามีดัชนีถึง ๔๙ ตัว ที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางการศึกษาด้านต่างๆ ในระดับหนึ่ง และมีดัชนี ๑๐ ตัวที่แสดงถึงความสำเร็จในระดับที่เรียกได้ว่าเป็นการปฏิรูป และมีดัชนี ๑๒ ตัว ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และดัชนี ๗ ตัวที่แสดงถึงสภาวะที่ตกต่ำลง ซึ่งประธานาธิบดีคลินตันเห็นว่า สาเหตุที่ไม่บรรลุเป้าหมายเป็นเพราะระบบการกระจายอำนาจโรงเรียนที่เชื่อมโยงและการแบ่งแยกภาระระหว่างหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ไม่ชัดเจน นอกจากนี้จากการประชุมสุดยอดครั้งนี้ยังได้เสนอแนวทางเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เช่น การออก พ.ร.บ. ที่เอื้อต่อการพัฒนามาตรฐานวิชาการขั้นสูง เป็นต้น

ข้อคิดที่ดีจากข่าวนี้ก็คือ การมี “ตัวบ่งชี้” ความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา อย่างกรณีสหรัฐแม้จะยัง “สอบตก” เรื่องการปฏิรูป แต่อย่างน้อยเขาก็รู้ชัดด้วยตัวบ่งชี้ต่างๆ ว่าเขาพลาดตรงไหนต้องแก้ตรงไหน

บ้านเราเองคงต้องเล่น “ตัวบ่งชี้” แบบนี้กันให้หนักๆ บ้าง เพื่อว่าวันหนึ่งเราจะได้อบตัวเองได้
ชัดเช่นกันว่าเรา “สอบได้” หรือ “สอบตก” ในความพยายามปฏิรูปการศึกษารอบนี้

(Washington Post, ๑ ตุลาคม ๒๕๕๒)

จากหนังสือสารานุกรม ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

สมาคมการศึกษาแห่งชาติสหรัฐฯเสนอห้ามจ้างครูที่ไม่มีใบประกอบวิชาชีพ

แหล่งข่าวจากกรุงวอชิงตันแจ้งว่า สมาคมการศึกษาแห่งชาติ (National Education Association หรือ NEA) ของสหรัฐฯได้เสนอให้โรงเรียนของรัฐเลิกจ้างครูที่ไม่มีใบประกอบวิชาชีพมาสอน สืบเนื่องจากการที่บางมลรัฐมีมาตรการฉุกเฉินเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครู โดยออกใบประกอบวิชาชีพพิเศษให้บุคคลที่จ้างมาสอนชั่วคราว โดยออกเป็นใบประกอบวิชาชีพฉุกเฉินบ้าง ใบประกอบวิชาชีพชั่วคราวบ้าง เพื่อให้บุคคลที่อาจไม่มีคุณสมบัติถึงเกณฑ์สามารถเข้ามาเป็น “ครูฉุกเฉิน” ได้ และบรรเทาปัญหาขาดแคลนครูอย่างรุนแรงในบางรัฐลง

ทั้งนี้ นายบ็อบ เซส ประธาน NEA เห็นว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีครูหลายคนที่จะทิ้งอาชีพนี้ เพราะเงินเดือนเฉลี่ยที่ค่อนข้างต่ำกว่าอาชีพอื่น คือเพียง ๓๕,๐๐๐ เหรียญต่อปี ซึ่งนายบ็อบ เซส เชื่อว่าการยืนยันเรื่องการมีใบประกอบวิชาชีพของครูจะเป็นมาตรการอ้างความชอบธรรมให้ครูมีเงินเดือนเพิ่มขึ้นและยังทำให้ได้คนเก่งคนดีมาเป็นครูที่มีคุณภาพมากขึ้นในอนาคตด้วย นอกจากนี้ NEA ยังเสนอให้โรงเรียนต่างๆ จ้างครูที่จบจากสถาบันฝึกหัดครูที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะเท่านั้น โดยในปัจจุบันมีสถาบันฝึกหัดครูในสหรัฐฯเพียง ๕๐๐ แห่ง จาก ๑,๓๐๐ แห่งที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะ

อย่างไรก็ดี ผู้อำนวยการบริหารของ The Council of Great City Schools ในรัฐนิวยอร์กก็อ้างว่ามีความจำเป็นที่ต้องจ้างครูที่ไม่มีใบประกอบวิชาชีพมาสอน เพราะในหลายพื้นที่ที่โรงเรียนยังประสบปัญหาไม่มีครูสอนครบทุกชั้นเรียน หรือมีแต่ก็ต้องสอนอย่างหัวปักหัวปำ เป็นต้น มาตรการผ่อนปรนชั่วคราวนี้จึงเป็นความจำเป็นที่สังคมน่าจะเข้าใจได้

ในบ้านเรา เรื่องใบประกอบวิชาชีพครูเป็นเรื่องที่กำลังจะมีขึ้นในอีกไม่นานนี้

หากเราใช้เรื่องใบประกอบวิชาชีพเป็นการอ้างความชอบธรรมกับประชาชนในการยกสถานะภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครูของเราในระยะยาวบ้างก็น่าจะดีไม่น้อย

เพื่อให้วิชาชีพครูเป็นหนึ่งในสังคมอย่างที่ควรจะเป็น

(Washington Post, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒)

จากหนังสือสารานุกรม ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๒

จากอังกฤษ

กลุ่มอนุรักษนิยมใหม่ผลักดันแนวคิด "โรงเรียนในกำกับ"

ข่าวต่อไปเป็นการศึกษาในประเทศอังกฤษ โดยแหล่งข่าวแจ้งว่า ในการประชุมการศึกษาของกลุ่มอนุรักษนิยมใหม่ (The Tories) นางเทเรซา เมย์ เลขาธิการกลุ่มได้กล่าวว่า ได้วางแผนที่จะผลักดันการจัดตั้งโรงเรียนอิสระ หรือ "โรงเรียนในกำกับรัฐ" ขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากความคิดเห็นที่ว่าโรงเรียนควรมีอิสระในการตัดสินใจจัดการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งนโยบายของกลุ่มอนุรักษนิยมใหม่เห็นว่าโรงเรียนควรมีอิสระในด้านการจ้างบุคลากร การจัดชั่วโมงการทำงานและการจัดตารางสอน เป็นต้น ขณะเดียวกันผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบดูแลมาตรฐานโรงเรียนด้วย และเด็ก ๆ เองก็ควรได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับท้องถิ่นของพวกเขาทั้งนี้ นางเทเรซา ยังได้กล่าวแถมท้ายในเรื่องนี้ว่า "เราจะผลักดันการจัดตั้งโรงเรียนอิสระ เพื่อที่จะทำให้เกิดผู้นำทางการศึกษาระดับท้องถิ่น เกิดครูที่ให้การศึกษอย่างแท้จริง เกิดทางเลือกใหม่ ๆ สำหรับผู้ปกครองและที่สำคัญที่สุดคือเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับนักเรียน"

เรื่องการกระจายอำนาจให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารมากขึ้นนี้ ก็ไม่ใช่เรื่องใหม่อะไร เป็นสงครามยืดเยื้อระหว่างรัฐกับท้องถิ่นมานานโขอยู่ในแทบทุกประเทศ สำหรับบ้านเราทิศทางคงส่งเสริมโรงเรียนในกำกับหรือ Charter School เช่นกัน ใน พ.ร.บ. การศึกษา ก็ส่งเสริมเรื่องนี้ชัดเจน ไม่ต้องรอกลุ่มไหนมาผลักดันเหมือนที่อังกฤษ

เรื่องขงเรื่องมีเพียงว่า โรงเรียนไทยมีอิสระดำเนินการมากขึ้นแล้ว จะมีมาตรการการประกันคุณภาพของโรงเรียนอย่างไร

การเป็น "โรงเรียนในกำกับ" ในความหมายที่ฟังประสงค่นั้น น่าจะหมายถึงการยังคงพันธกิจต่อสังคมและการมี "อิสระที่ตรวจสอบได้" จากสังคมอยู่

(TESNET, ๕ ตุลาคม ๒๕๔๒)

จากหนังสือสานปฏิรูป ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

จากสเปน

Home-school ในสเปนโดนเพิ่งเลีย

ข่าวต่อมาเข้ามาที่เรื่อง “Home-school” ในประเทศสเปน โดยแหล่งข่าวแจ้งว่า ผู้ปกครองรายหนึ่ง ได้แก่ แม่ของเด็กหญิงกาเบรียล เริ่มต้นสอนลูกวัย ๗ ขวบ ของเธออยู่ที่บ้านโดยได้รับความช่วยเหลือข้ามทวีปจากโรงเรียน Clonlara ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ให้บริการช่วยเหลือกลุ่มพ่อแม่ Home-school ในสหรัฐอเมริกา โดยในวันหนึ่งๆ เธอจะสอนกาเบรียลในเรื่องการวาดภาพ การระบายสีในตอนเช้าและสอนอ่านเขียนในตอนบ่าย ณ บ้านไร่ของเธอ ขณะเดียวกันเธอก็ได้จัดหาผู้ช่วยแปลเนื้อหาข้อสอบต่างๆ ที่ได้รับจากโรงเรียน Clonlara และครูที่จะประสานงานกับโรงเรียน Clonlara ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตด้วย อย่างไรก็ตามก็ดีมีเจ้าหน้าที่ของรัฐออกมาโต้แย้ง เช่นว่า สิ่งที่ทำนั้นไม่ถูกต้อง โรงเรียน Clonlara เองก็ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานในประเทศสเปน การเรียนผ่านระบบอินเทอร์เน็ตจะทำให้เด็กวัยนี้เครียด กาเบรียลก็ไม่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการที่เด็กควรได้อยู่กับกลุ่มเพื่อนซึ่งก็อาจจะทำให้กาเบรียลไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมไปด้วย

ขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการของสเปนก็ได้จัดให้มีการตรวจสอบกรณีของกาเบรียลอยู่

ปัจจุบันแม้การจัด Home-school ในประเทศสเปนจะยังไม่มีความหมายรองรับชัดเจน แต่คาดว่าจะมีผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อย ๒๕ ครอบครัวที่นำลูกออกจากระบบการศึกษามาสอนเองที่บ้าน

ในเรื่องของ Home-school ถือว่าเราโชคดีกว่าสเปน เพราะ พ.ร.บ. การศึกษาไทยได้เปิดทางในเรื่องนี้ไว้แล้ว แต่ก็ยังเหลือเรื่องที่ต้องคิดต่ออีกมากกว่า ในการจัด Home-school ในบ้านเรา นั้น จะมีกลไก “กำกับ-สนับสนุน-ตรวจสอบ” อย่างไร ให้การศึกษาทางเลือกแบบนี้เป็นที่อุ้มใจและมั่นใจของสังคมด้วย

(TESTNET, ๑ ตุลาคม ๒๕๔๒)

จากหนังสือสารานุกรมปฏิรูป ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

จากฮ่องกง

ฮ่องกงจะปฏิรูปการศึกษาโดยลดการสอบ

ที่เห็นมาดูทางฮ่องกงบ้าง ขาวนี้เป็นอีกโฉมหน้าหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาในประเทศฮ่องกง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ คณะกรรมการการศึกษาของประเทศฮ่องกงได้ประกาศว่าจะปฏิรูปการศึกษาโดยลดการสอบ และเน้นให้ความสำคัญกับ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” แทน อันเนื่องมาจากการที่นักศึกษา

หลายคนเห็นว่าเด็กอ่อนงอแงแต่ทำข้อสอบ แต่ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และยังเห็นอีกว่าการเรียนไม่ควรแยกรายวิชาจากกัน แต่ควรเน้นที่ “การเรียนรู้เพื่อชีวิต” อย่างเป็นทางการมากกว่า

หลักใหญ่ใจความของการปฏิรูปในฮ่องกงคือ การเปลี่ยนแนวคิดจากการเรียนแบบหัวปักหัวปำ และสอบในทุกๆ สองหรือสามปี เป็น “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหา ลดแรงกดดันในการสอบแข่งขัน และปรับเปลี่ยนตารางเวลาให้มีกิจกรรมหลากหลายมากขึ้น ซึ่งจะปฏิบัติให้ได้ภายใน ๑๐ ปี ทั้งนี้ทั้งนั้นเป้าหมายของการศึกษามุ่งไปที่คุณภาพการศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอน โดยในเบื้องต้นจะเริ่มปฏิรูปในระดับชั้นอนุบาลและระดับอุดมศึกษา โดยในระดับอนุบาลจะเน้นการเรียนรู้ที่เพลิดเพลินสนุกสนาน ส่วนระดับอุดมศึกษาจะมีการยึดหยุ่นในเรื่องของหลักสูตร ซึ่งนักศึกษาสามารถจะโอนข้ามระหว่างวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยได้ และจะจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนที่มีห้องสมุด คอมพิวเตอร์ ห้องศึกษาค้นคว้า และมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ อย่างไรก็ตามก็ตีบรรดาโรงเรียนแกนนำก็ยังห่วงว่าโรงเรียนต่างๆ จะขัดขวางแผนการดังกล่าวด้วยอ้างถึงความต้องการของผู้ปกครองที่ยังนิยมการสอบแข่งขันอยู่

บ้านเรา รัฐมนตรีศึกษาธิการก็ประกาศชัดเจนที่จะลดแรงกดดันจากการสอบ และการกวดวิชาลงเช่นกัน ซึ่งยังไม่ทราบว่าจะผลักดันเรื่องนี้ไปได้เร็วแค่ไหน จากกรณีการเปลี่ยนวิธีสอบเข้า ม.๑ ซึ่งถูกวิจารณ์ไม่น้อย

อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้หลักการดีแน่ ที่จะไม่ให้เด็กของเรา “หัวโต ตัวเล็ก ใจแคบ” จากการแข่งขันทางวิชาการแต่อย่างเดียว

อย่างไรก็อย่าให้ปัญหาในทางปฏิบัติมาสกัดกั้นหลักการที่ดีก็แล้วกัน

(TESNET, ๑ ตุลาคม ๒๕๔๒)

จากหนังสือสานปฏิรูป ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

จากสก๊อตแลนด์

สก๊อตแลนด์เริ่มโครงการรณรงค์สู่สหัสวรรษใหม่ให้เด็ก ๆ วาดฝันให้ดูใหญ่

ข่าวสุดท้ายจากสก๊อตแลนด์ ซึ่งนับเป็นข่าวดีในสหัสวรรษใหม่ที่สาธารณชนคนสก๊อตแลนด์จะได้เห็นและได้ใช้ประโยชน์ความคิดความฝันของเด็กสก๊อตแลนด์อย่างเป็นทางการ โดยกระทรวงศึกษาของสก๊อตแลนด์มีโครงการรณรงค์วาดฝันของเด็กในสหัสวรรษใหม่ปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ซึ่งโครงการดังกล่าวได้ดึงดูดเด็ก ๆ นับล้านคนในสก๊อตแลนด์ให้ร่วมแสดงความคิดเห็นในแบบสำรวจ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทักษะและความใฝ่ฝันของเขาต่อประเทศชาติในสหัสวรรษใหม่ ซึ่งผลจากการสำรวจดังกล่าวจะถูกเรียบเรียงเป็นหนังสือ

“คำแถลงการณ์เล็กๆ” ที่จะถูกจัดพิมพ์อย่างดีด้วยปกหนังและจะจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ สก็อตแลนด์ในเมืองเอดินเบิร์ก ในการนี้ผู้ที่รับผิดชอบโครงการกล่าวว่า “เราต้องการรู้ว่าเด็กๆ คิดเห็นอะไรอย่างไรและเราก็เชื่อว่าเด็กๆ กำลังก้าวไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้ประเทศชาติ” ทั้งนี้นอกจากการใช้แบบสำรวจแล้ว เด็กอาจจะแสดงความฝันและความรู้สึกแบบต่างๆ ทั้งในรูปของบทกวี เรื่องสั้น การ์ตูนเว็บไซต์ ศิลปะและละคร นอกจากนี้เด็กๆ ยังสามารถที่จะเขียนคำแถลงการณ์ของตนเองต่อรัฐบาล เพื่อบอกถึงสิ่งที่เขาแต่ละคนต้องการจะเปลี่ยนแปลง ถ้าวันหนึ่งเขาได้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกด้วย และทุกอย่างจะถูกเก็บรวบรวมไว้ใน “คำแถลงการณ์เล็กๆ” เล่มนี้เช่นกัน

บ้านเราไม่ค่อยจะให้เด็กได้ “เขียนฝัน” แบบนี้เท่าใดนัก
ทั้งที่จริงเราปฏิรูปการศึกษากันอยู่ในขณะนี้ก็เพื่อพวกเขาทั้งสิ้น
น่าคิดเหมือนกันว่าที่เราฝันแทนพวกเขา นั้น ตรงกับฝันของเขาเองเพียงใด

(TIMES, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๒)

จากหนังสือสานปฏิรูป ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๔๒

“เราอย่ารักเพียงแต่คำพูดและลึนเท่านั้น
แต่จงรักด้วยการกระทำและความสัตย์จริง”

ลีโอ ตอลสตอย